Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.04.2012, sp. zn. 8 Tdo 343/2012, ECLI:CZ:NS:2012:8.TDO.343.2012.1

Číslo: 63/2012

Právní věta: Přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku je trestným činem trvajícím, a to jak v jeho první alternativě „pachatel bez závažného důvodu nenastoupí na výzvu soudu trest odnětí svobody“, tak i v alternativě druhé „pachatel se jiným způsobem neoprávněně brání nástupu výkonu tohoto trestu“. Z tohoto hlediska je nerozhodné, zda pachatel, přestože převzal výzvu k nastoupení výkonu trestu odnětí svobody, ve stanovené lhůtě výkon trestu nenastoupí, anebo zda se převzetí této výzvy vyhýbá (např. tím, že se skrývá). Pachatel posuzovaného přečinu totiž v obou případech maří výkon pravomocně uloženého trestu odnětí svobody, a nikoli výzvu k jeho nastoupení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.04.2012

Spisová značka: 8 Tdo 343/2012

Číslo rozhodnutí: 63

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

Předpisy: § 337 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání, které podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného Z. Š., zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 12 To 429/2011, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha – západ pod sp. zn. 17 T 31/2011.

Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Okresní soud Praha – západ rozsudkem ze dne 1. 6. 2011, sp. zn. 17 T 31/2011, uznal obviněného Z. Š. (dále jen „obviněný“) vinným níže popsaným skutkem, který právně kvalifikoval jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku a podle § 337 odst. 1 trestního zákoníku mu za něj uložil trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, pro

jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. c) trestního zákoníku zařadil do věznice s ostrahou.

Proti tomuto rozsudku podal obviněný odvolání, o němž Krajský soud v Praze rozhodl rozsudkem ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 12 To 429/2011, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a za podmínek § 259 odst. 3 písm. a) tr. ř. znovu rozhodl tak, že podle § 226 písm. b) tr. ř. obviněného zprostil skutku uvedeného v návrhu na potrestání, který jej vinil z toho, že:

„se v době od 4. 12. 2008 do 1. 2. 2011 vyhýbal nástupu do výkonu trestu odnětí svobody uloženého mu rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. 17 T 10/2006, který nabyl právní moci dne 8. 10. 2008, kdy výzvu k nástupu do výkonu trestu odnětí svobody s termínem nástupu do výkonu trestu odnětí svobody ihned, nejpozději dne 4. 12. 2008, osobně převzal dne 3. 12. 2008, na tuto výzvu nereagoval a až do dne 1. 2. 2011 do výkonu trestu odnětí svobody bez závažného důvodu nenastoupil“.

Nejvyšší státní zástupce (dále také „dovolatel“) podal proti tomuto rozsudku odvolacího soudu dovolání. Učinil tak v neprospěch obviněného a uplatnil v něm dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť je přesvědčen, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Dovolatel nejprve zrekapituloval závěry odvolacího soudu, jenž v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku není trestným činem trvajícím, naopak že jde o jednání, které je dokonáno již tím, že obviněný převezme výzvu k nástupu trestu a ve stanovené lhůtě takový trest nenastoupí. Předmětný skutek byl dokonán již dne 4. 12. 2008, tedy v době, kdy trestní zákon v té době účinný takový trestný čin neznal.

Nejvyšší státní zástupce naproti tomu oponoval, že přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku spočívající v nenastoupení výkonu trestu odnětí svobody je trestným činem trvajícím. V tomto směru odkázal na usnesení Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1184/2011, a zdůraznil, že k počátku takového trestného činu došlo již v den, kdy obviněný do výkonu trestu odnětí svobody nenastoupil; tento protiprávní stav pak udržoval až do doby, kdy do výkonu trestu odnětí svobody nastoupil, resp. byl do něho dodán.

Dovolatel dále uvedl, že trestnost jednání spočívající v nenastoupení do výkonu trestu odnětí svobody byla založena novelou trestního zákona s účinností od 1. 1. 2009 (stalo se tak zákonem č. 129/2008 Sb., § 43 bod 7). K trestnosti činu proto postačí, když pachatel po účinnosti citované novely nadále nenastupoval do výkonu trestu odnětí svobody, přestože den, kdy mu marně uplynula lhůta stanovená pro nástup do výkonu trestu, nastal ještě před 1. 1. 2009. Trestnost se totiž posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán (§ 16 odst. 1 tr. zák.).

Z těchto důvodů nejvyšší státní zástupce v závěru dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínek uvedených v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc odvolacímu soudu, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Zároveň navrhl, aby Nejvyšší soud takové rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání, přičemž s rozhodnutím věci v neveřejném zasedání vyjádřil souhlas i pro případ jiného, nežli navrhovaného rozhodnutí [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.].

Obviněný svého práva vyjádřit se k podanému dovolání ve smyslu § 265h odst. 2 tr. ř. ke dni rozhodování Nejvyššího soudu nevyužil.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání v této trestní věci je přípustné [§ 265a odst. 1, 2 písm. a), b) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. a) tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v ustanovení § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda vznesené námitky naplňují dovolatelem uplatněný dovolací důvod.

Nejvyšší státní zástupce uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možno namítat, že skutek, jak byl v původním řízení zjištěn, byl nesprávně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoli šlo o jiný trestný čin, nebo se o trestný čin vůbec nejednalo. Důvody dovolání jako specifického opravného prostředku jsou koncipovány tak, že v dovolání není možno namítat neúplnost dokazování, způsob hodnocení důkazů a nesprávnost skutkových zjištění. Nejvyšší soud jakožto soud dovolací nemůže přezkoumávat a posuzovat postup hodnocení důkazů soudy obou stupňů ve věci. V dovolacím řízení je naopak povinen vycházet z jejich konečného skutkového zjištění a teprve v návaznosti na to zvažovat právní posouzení skutku.

Z tohoto pohledu Nejvyšší soud na straně jedné dospěl k závěru, že zmíněný dovolací důvod byl uplatněn relevantně, a na straně druhé neshledal důvody pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř. Proto podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, přihlížel, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

S ohledem na dovolací námitky nejvyššího státního zástupce je vhodné nejprve předeslat, že zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „tr. zák.“), ve znění účinném do 31. 12. 2008, skutkovou podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání spočívající v nenastoupení na výzvu soudu trestu odnětí svobody vůbec neznal. Ta byla do ustanovení § 171 odst. 1 písm. g) tr. zák. vložena teprve zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, s účinností od 1. 1. 2009 (podle § 43 bodu 7 tohoto zákona uvedený trestný čin spáchá ten, kdo „bez závažného důvodu nenastoupí na výzvu soudu trest odnětí svobody nebo se jiným způsobem neoprávněně brání nástupu výkonu tohoto trestu“).

Shodnou skutkovou podstatu pak převzal nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů) v ustanovení § 337 odst. 1 písm. e) s účinností od 1. 1. 2010. Podle něho se přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dopustí ten, kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že bez závažného důvodu nenastoupí na výzvu soudu trest odnětí svobody nebo se jiným způsobem neoprávněně brání nástupu výkonu tohoto trestu.

Pro rozhodnutí o podaném dovolání je významné posouzení, zda tento přečin spočívající v jeho první alternativě (tedy v nenastoupení na výzvu soudu trestu odnětí svobody) je trestným činem trvajícím, či nikoliv. Při řešení této právní otázky se soudy nižších instancí neshodly. Zatímco soud prvního stupně jej zřejmě chtěl považovat za trestný čin trvající (tak by bylo možno usuzovat především z formulace skutkové věty, neboť bližší odůvodnění v jeho rozhodnutí absentuje), odvolací soud zaujal zcela jednoznačný názor, že se o trestný čin trvající nejedná, naopak jde o jednání, které je dokonáno již tím, že obviněný převezme výzvu k nástupu výkonu trestu a ve stanovené lhůtě takový trest nenastoupí (srov. stranu 3 odůvodnění jeho rozsudku).

K této problematice je proto zapotřebí uvést, že trestněprávní zákony pojem trvající trestný čin

neznají a tedy jej ani nevymezují. V právní nauce se za takový trestný čin označuje nepřetržité uskutečňování zločinné skutkové podstaty (srov. Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplněné vydání, Nakladatelství Orac, Praha 2003, vydání první, str. 415). Na toto vymezení navázali další autoři a dovodili, že trvající trestný čin je takový čin, kterým pachatel vyvolá protiprávní stav a ten pak udržuje anebo udržuje protiprávní stav, aniž zákon vyžaduje, aby jej také vyvolal (např. trestný čin ohrožování závadnými potravinami a jinými předměty podle § 156 odst. 1 trestního zákoníku ve formě „má na prodej“, typicky také trestné činy omezování osobní svobody podle § 171 trestního zákoníku nebo zbavení osobní svobody podle § 170 trestního zákoníku). Podstatným rysem trvajícího trestného činu je, že se zde postihuje právě ono udržování protiprávního stavu. U tohoto trestného činu tedy musí trvat jednání, kterým se udržuje protiprávní stav. Tím se tento trestný čin liší od poruchových deliktů, jimiž se také způsobuje protiprávní stav (např. těžká újma na zdraví), který může delší dobu trvat, ale nepostihuje se jeho udržování. Vyvolání protiprávního stavu se může stát konáním i opomenutím (srov. § 112 trestního zákoníku). Udržování protiprávního stavu se pak zpravidla děje opomenutím, spočívajícím v tom, že pachatel takový stav neodstraní (srov. Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, Komentář. C.H. Beck, 1.vydání, 2009, strany 99 až 143).

Trestněprávní teorie argumentuje rovněž tím, že při formulaci skutkových podstat má zákonodárce před očima zejména hledisko dokonání trestného činu a na ujasnění otázky, zda je součástí trestného činu i udržování protiprávního stavu, nehledí. Za tohoto stavu je velmi obtížné rozhodnout, který trestný čin má povahu trvajícího trestného činu. Určitým kritériem je poznatek, že pro trvající trestné činy je příznačné, že nebezpečnost trvajícího jednání se zásadně buď nemění nebo se ještě zvyšuje, kdežto u ostatních trestných činů je nejnebezpečnější samotné vyvolání protiprávního stavu (srov. O. Novotný., M. Vanduchová.: Trestní právo hmotné, obecná část 1. ASPI Wolters Kluwer. 2007, str.138 a 139).

Z hlediska gramatického výkladu pak svědčí o trvalosti těchto trestných činů nedokonavost znaku „maří“, „přechovává“, „vykonává“, „týrá“, „brání“ (srov. například V. Kratochvíl. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Masarykova univerzita, Brno 2005, str. 166).

Takovému teoretickému výkladu přisvědčila i soudní praxe. Nejvyšší soud například v rozhodnutí ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 7 Tdo 1164/2006, mimo jiné uvedl, že pro posouzení doby spáchání trestného činu není rozhodné jen to, kdy pachatel provedl uvedený úkon, ale zároveň i to, jak dlouho udržoval protiprávní stav způsobený tímto úkonem. Udržováním protiprávního stavu se tu rozumí nikoli jen další aktivní konání pachatele, nýbrž i jeho úmyslná pasivita, jejíž podstatou je to, že nečiní nic pro nastoupení do výkonu trestu odnětí svobody. Obdobný názor Nejvyšší soud zaujal také v již výše zmíněném usnesení ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1184/2011, v usnesení ze dne 18. 2. 2004, sp. zn. 7 Tdo 191/2004, v rozsudku ze dne 22. 12. 2004, sp. zn. 4 Tz 178/2004 (publikovaném v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, Svazek 11/2005 pod č. T 751) a dalších.

S takovým výkladem se v zásadě ztotožnil i senát Nejvyššího soudu rozhodující v této trestní věci. Pro závěr, že přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku je trestným činem trvajícím svědčí již samotné zákonné pojmenování tohoto přečinu (maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání) a následná formulace jeho skutkové podstaty (kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci) jak v první alternativě (bez závažného důvodu nenastoupí na výzvu soudu trest odnětí svobody), tak i v alternativě druhé (jiným způsobem neoprávněně brání nástupu výkonu tohoto trestu). Především v zákonném textu použité nedokonavé slovesné vidy (výše tučně kurzívou zvýrazněné) jiný gramatický výklad ani neumožňují. Není ani žádného důvodu od sebe odlišovat obě zmíněné alternativy a démonizovat význam okamžiku doručení výzvy k nástupu trestu odnětí svobody obviněnému (jak zřejmě chtěl činit odvolací soud), neboť pachatel posuzovaného přečinu v jeho první alternativě

nemůže být v jiném postavení než pachatel v jeho druhé alternativě (tedy například ten, který se skrývá a převzetí výzvy k nástupu výkonu trestu odnětí svobody se vyhýbá). V obou uvedených alternativách totiž pachatel maří výkon trestu odnětí svobody, nikoli výzvu k jeho nařízení.

Po vyřešení otázky, zda se v dané věci jedná o trestný čin trvající či nikoliv, se Nejvyšší soud musel zabývat otázkou trestnosti jednání obviněného. Zatímco soud prvého stupně se tímto problémem vůbec nezabýval (patrně v mylném předpokladu, že v době spáchání posuzovaného přečinu již zmíněná skutková podstata existovala), odvolací soud (vycházeje z názoru, že se nejedná o trvající trestný čin a že tudíž v době jeho dokonání skutková podstata podle § 171 odst. 1 písm. g/ tr. zák. neexistovala) posuzoval jednání obviněného z hlediska trestního zákona účinného v době spáchání a dokonání přečinu, a proto jej obžaloby zprostil.

K řešené problematice je zapotřebí dále uvést, že pro posuzování časové působnosti trestních zákonů a věku pachatele, pro použití amnestie a pro promlčení trestního stíhání je rozhodující moment ukončení trestné činnosti. Tím je u trvajícího trestného činu okamžik, kdy byl odstraněn protiprávní stav. Trestné činy trvající se přitom posuzují jako činy spáchané za účinnosti nového zákona, jestliže se alespoň část trestné činnosti (byť poslední útok či akt, nebo udržování protiprávního stavu těsně před jeho ukončením) odehrála za účinnosti nového zákona, za podmínky, že jednání bylo trestným činem i podle dřívějšího trestního zákona, byť mírněji trestným (srov. Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, Komentář. C.H. Beck, 1.vydání, 2009, str. 99 až 143).

Současně je však třeba mít na zřeteli, že tu část jednání pachatele, které se dopustil před změnou trestního zákona, lze posoudit spolu s částí jednání spáchaného po této změně jako jediný trvající trestný čin jen tehdy, jestliže byla část jednání spáchaná za účinnosti dřívějšího zákona vůbec trestná (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované pod č. 7/1994-I. Sb. rozh. trest.).

Při aplikaci těchto teoretických východisek na posuzovanou věc je třeba akcentovat, že podle skutkové věty výroku rozsudku soudu prvního stupně se obviněný předmětného jednání dopustil tím, že se v době od 4. 12. 2008 do 1. 2. 2011 vyhýbal nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Přestože obviněný osobně převzal výzvu k nástupu do výkonu trestu odnětí svobody dne 3. 12. 2008 (s termínem nástupu ihned, nejpozději dne 4. 12. 2008), nereagoval na ni a nástupu výkonu trestu se (více než dva roky) vyhýbal. Po celou tuto dobu udržoval protiprávní stav, který byl ukončen teprve jeho dodáním do výkonu trestu odnětí svobody, k němuž došlo až dne 1. 2. 2011. S ohledem na shora rozvedená teoretická východiska však takové jednání obviněného páchané v době od 4. 12. 2008 do 31. 12. 2008 není možné považovat za trestné, neboť trestní zákon účinný do 31. 12. 2008 předmětnou skutkovou podstatu neznal. Trestní odpovědnost obviněného je však možné dovozovat za jednání, jehož se dopustil v době od 1. 1. 2009 do 1. 2. 2011 (a to nejprve podle trestního zákona účinného od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009 a posléze podle nového trestního zákoníku).

Všechny až dosud uvedené skutečnosti svědčí pro závěr, že soud druhého stupně učinil rozhodnutí, které spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Pak ovšem bylo třeba dovolateli přisvědčit, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uplatnil opodstatněně.

Nejvyšší soud z těchto podstatných důvodů k dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 12 To 429/2011. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Konečně podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Věc se tak vrací do stadia řízení před odvolacím soudem, který bude znovu rozhodovat o odvolání

obviněného a přezkoumávat rozsudek nalézacího soudu. Jeho povinností především bude, aby ze všech hledisek, na něž v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud upozornil, znovu posoudil skutek, pro který je obviněný stíhán. V jeho možnostech bude, aby jej nejen z časového hlediska (srov. shora) přesně vymezil, ale také precizněji formuloval (v dosavadním popisu skutku např. absentuje údaj o místě činu, jímž může být třeba věznice, do níž měl obviněný trest odnětí svobody nastoupit).

Následně na odvolacím soudu bude, aby nově formulovaný skutek bezchybně právně posoudil (přitom musí dbát ustanovení § 265s odst. 1 tr. ř.). Učiněné závěry pak musí náležitě odůvodnit (odůvodnění jeho nového rozhodnutí musí odpovídat požadavkům obsaženým v ustanovení § 125 odst. 1 tr. ř., event. § 134 odst. 2 tr. ř.).